

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

**РОБОЧА ПРОГРАМА,
методичні вказівки та індивідуальне завдання
до вивчення дисципліни «Ринкові індекси та індикатори»
для студентів спеціальності 076 – підприємництво, торгівля та
біржова діяльність**

Дніпропетровськ НМетАУ 2017

УДК 336.76

Робоча програма, методичні вказівки та індивідуальне завдання до вивчення дисципліни «Ринкові індекси та індикатори» для студентів спеціальності 076-підприємництво, торгівля та біржова діяльність /Укл. В.С.Кирилюк, І.Г.Романовський. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2017. -28 с.

Містять перелік питань робочої програми дисципліни «Ринкові індекси та індикатори», методичні вказівки до їх вивчення, а також індивідуальне контрольне завдання для самостійного виконання студентами.

Призначена для студентів спеціальності 076-підприємництво, торгівля та біржова діяльність(заочної форми навчання).

Укладачі: В.С.Кирилюк, канд. екон. наук, доц.
І.Г.Романовський, канд.техн.наук, доц..

Відповідальна за випуск С.Б. Довбня, д-р екон. наук, проф.

Рецензент Д.Є. Козенков, канд. екон. наук, доц. (НМетАУ)

Підписано до друку _____. Формат 60х84 1/16. Папір друк. Друк плоский.
Облік.-вид. арк. _____. Умов. друк. арк. _____. Тираж 100 пр. Замовлення №

Національна металургійна академія України
49600, м. Дніпро-5. пр. Гагаріна, 4

Редакційно-видавничий відділ НМетАУ

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПРОГРАМА ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ...	5
ТЕМА 1. Загальна характеристика фондового ринку, його інфраструктури в контексті формування та використання ринкових індексів та індикаторів.....	5
ТЕМА 2. Місце ринкових індексів у структурі основних фінансових інструментів	7
ТЕМА 3. Еволюція та сучасні тенденції фондових індексів в Україні і світі.....	8
ТЕМА 4. Характеристика та методика розрахунку біржових фондових індексів	11
ТЕМА 5. Фактори, які впливають на котирування світових фондових індексів та індикаторів	14
ТЕМА 6. Ринкові індикатори – сутність та характеристика.....	15
ТЕМА 7. Інформаційна та законодавча база оцінки і регулювання ринкових індексів	19
2. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ	20
2.1 АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА	21
2.2 РОЗРАХУНКОВА ЧАСТИНА.....	21
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	27

ВСТУП

Навчальна дисципліна "Ринкові індекси та індикатори" є вибірковою для вивчення студентами, які навчаються за освітньо-професійною та освітньо-науковою програмою підготовки магістрів, і входить до циклу дисциплін фахової підготовки.

Мета вивчення дисципліни – засвоєння теоретичних знань та набуття практичних навичок з оцінки та аналізу ринкових індексів та індикаторів як основних характеристик фондового ринку.

Вивчення дисципліни «Ринкові індекси та індикатори» ґрунтується на базових знаннях, отриманих під час опанування загальноєкономічних теоретичних дисциплін («Економічна теорія», «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Статистика», «Фінанси», «Фінанси підприємств» та ін.) та дисциплін фахового блоку («Фондовий ринок», «Біржова діяльність» та ін.).

В одержанні необхідного обсягу знань і навичок з дисципліни «Ринкові індекси та індикатори» значна увага приділяється виконанню практичних завдань. З цією метою для студентів заочної форми навчання передбачено виконання індивідуального розрахунково-аналітичного завдання.

Після вивчення даної дисципліни студент має:

знати:

- теоретико-методологічні та організаційно-правові основи побудови фондового ринку;
- місце ринкових індексів та індикаторів в системі характеристик фондового ринку;
- сутність, методику розрахунку основних ринкових індексів та індикаторів;
- основи нормативно-законодавчої бази, яка регулює роботу фондового ринку.

вміти:

- підбирати, обробляти, користуватись первинною інформацією для розрахунку ринкових індексів;
- розраховувати ринкові індекси, використовуючи середню арифметичну, середню геометричну та інші методичні прийоми;
- на основі аналізу стану та тенденцій ринкових індексів та індикаторів готувати базу для прийняття рішення на фондовому ринку.

ПРОГРАМА ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. Загальна характеристика фондового ринку, його інфраструктури в контексті формування та використання ринкових індексів та індикаторів

Питання навчальної програми

Фондовий ринок: сутність, функції та роль в економіці. Місце фондового ринку в фінансовій системі. Передумови виникнення ринкових індексів та індикаторів в структурі фондового ринку.

Функції фондової біржі як виробничої бази формування ринкових індексів. Умови допуску цінних паперів у складі ринкових індексів до котирування на фондовій біржі. Біржові операції з ринковими індексами.

Методичні вказівки

В умовах існування ринкової системи фондовий ринок є об'єктивним явищем і виступає як потужний фінансовий механізм, що трансформує звичайні грошові ресурси на ресурси капітальні. Ринок цінних паперів в Україні розпочав своє становлення у 1991 році з прийняттям Закону України «Про цінні папери і фондову біржу» (поновлено Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок» у 2006 році).

Розвиток фондового ринку України дозволяє з'ясувати його певні особливості:

- значна концентрація власності у формі фіксації великих пакетів акцій в руках окремих осіб та потужних фінансово–економічних груп;
- проведення торгівлі цінними паперами здебільшого на неорганізованому та позабіржовому ринку;
- професійні учасники ринку обслуговують невелику кількість крупних інвесторів;
- на фондовому ринку України переважають цінні папери сировинних компаній.

Провідним структурним елементом вторинного ринку цінних паперів є фондова біржа (лат. bursa - гаманець) - організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами. Фондова біржа має переважно акціонерну форму організації і функціонування. Її статутний фонд формується за рахунок розміщення власних акцій серед засновників, але у світовій практиці відомі і інші форми організації фондової біржі у вигляді індивідуального підприємства (Швейцарія), державної установи (Париж), інкорпорована асоціація (Нью-Йорк) тощо.

Велика частина здійснюваних на фондовій біржі операцій має непродуктивний характер: за своїм змістом вони подають лише переміщення вартості (або титулу вартості) з одних рук в інші. Існує лише одна операція фондової біржі, яку можна розглядати як продуктивну – це розміщення нових цінних паперів.

Всі угоди, що укладаються на фондовій біржі, можна розділити на три групи: угоди з повною гарантією, нормально-спекулятивні угоди і понад спекулятивні угоди, ризик за якими неможливо врахувати.

На фондовій біржі широко поширені термінові угоди. Під цим видом біржових операцій розуміється угода, що дає право придбати протягом обговореного терміну визначену кількість акцій за курсом, що установився у момент укладання угоди, або що зобов'язує учинити цю покупку.

Щодо об'єкту торгів на біржі – використовують не тільки власне акційні пакети, але й ринкові індекси – індикатори поведінки вартості акцій, що знаходяться в обігу на ринку цінних паперів, показник, що характеризує поведінку групи цінних паперів або ринку цінних паперів у цілому.

Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте сутність поняття «фондовий ринок».
2. Охарактеризуйте історичні етапи становлення фондового ринку.
3. Сформулюйте особливості вітчизняного фондового ринку.
4. Дайте характеристику фондовій біржі.
5. Охарактеризуйте операції, які виконуються на фондовій біржі.

ТЕМА 2. Місце ринкових індексів у структурі основних фінансових інструментів

Питання навчальної програми

Сутність та класифікація цінних паперів як бази визначення ринкових індексів. Порядок визначення ринкової ціни цінних паперів у складі ринкових індексів.

Ринок похідних фінансових інструментів, його вплив на ринкові індекси. Критерії віднесення фінансового інструменту до групи похідних.

Методичні вказівки

Для розкриття економічної сутності цінних паперів необхідно розглянути додаткові ознаки, без яких документ не може претендувати на статус ціною паперу.

- 1) цінні папери представляють собою грошові документи, які висловлюють майнове право у формі титулу власника (акції) або майнове право як відношення позики власника документа до особи, його випустив (облігації).
- 2) цінні папери виступають як документи, які свідчать про інвестування коштів.
- 3) цінні папери - це документи, в яких відбиваються вимоги до реальних активів.
- 4) важливим для розуміння економічної сутності цінних паперів є та обставина, що вони приносять дохід. Це робить їх капіталом для власника.

У самій загальній формі цінний папір дає її власнику два види прав, що становлять її економічну сутність: право на повернення її номіналу і отримання доходу з цього номіналу, право на звернення, а точніше, право передачі цього цінного паперу іншому власнику.

На фондовому ринку визначення курсу цінних паперів відбувається в результаті взаємодії попиту і пропозиції. Чинником же, що визначає попит і пропозицію, є оцінювання інвестором доходів корпорації в майбутньому і величини передбачуваних дивідендів.

Похідні фінансові інструменти або деривативи - особлива група, яка має встановлені законодавством реквізити і засвідчує зобов'язання, внаслідок

виконання яких відбувається перехід права власності на базовий актив або проводяться розрахунки на підставі ціни (величини) базового активу.

Ціни на похідні фінансові інструменти встановлюються залежно від цін активів, які покладено в їх основу, і називаються базовими активами. Базовими активами можуть бути цінні папери, процентні ставки, фондові індекси, товарні ресурси, дорогоцінні метали, іноземна валюта тощо.

Отже, особливість похідних фінансових паперів (деривативів) полягає в тому, що їх інвестиційна віддача залежить від тих фінансових інструментів, від яких вони походять, тобто їх обіг пов'язаний з обігом базових фінансових активів.

Критеріями віднесення фінансового інструменту до групи похідних є:

- залежність його ціни безпосередньо або опосередковано від ціни або характеристики базового активу;
- стандартизація умов виконання зобов'язань за фінансовим інструментом;
- наявність сукупності документів, які мають один базовий актив, однаковий термін обігу і термін виконання зобов'язань;
- відповідність обсягу та якості базового активу встановленим стандартам.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте сутність цінних паперів як бази визначення ринкових індексів.
2. Яким чином розраховується ринкова ціна цінного паперу?
3. В чому особливості похідних фінансових паперів?
4. Назвіть критерії віднесення фінансового інструменту до групи похідних.
5. Як пов'язані ринкові індекси та ринкові цінні папери?
- 6.

ТЕМА 3. Еволюція та сучасні тенденції фондових індексів в Україні і світі

Питання навчальної програми

Визначення біржового фондового індексу.

Головні передумови та еволюція застосування індексного інструментарію в Україні. Порівняльна характеристика українських фондових індексів. Індекс Wood-15. Індекс SBPU-30. Індекс ІпекоБех. КАС-індекс. Індекс ПФТС.

Критерії для вибору підприємств до списку індексу. Методологічні особливості розрахунку індексного інструментарію в Україні.

Сучасний стан та перспективи розвитку фондового ринку та індексного інструментарію України.

Методичні вказівки

Індекс вимірює поточну динаміку курсів репрезентативної групи акцій порівняно з базовою величиною, що розраховувалась на певний момент у минулому. Індикатор – це середньоарифметичний показник курсів репрезентативної групи акцій на конкретний момент.

Традиційно під фондовим індексом розуміють співвідношення усередненого за групою підприємств – емітентів цінних паперів значення вартості акцій, проданих за поточний період, до усередненого значення вартості акцій, проданих за попередній період. Отже, індекси фондового ринку характеризують коливання ціни акцій за певний період і дають можливість оцінити загальну ситуацію на фондовому ринку. Важливим є кількісний та якісний відбір емітентів у базі індексу. Серед підприємств, акції яких ураховуються під час визначення фондових індексів, повинні бути такі, що значною мірою впливають на розвиток галузі, економіки в цілому.

Фондові (біржові) індекси – це середні або середньозважені показники курсів цінних паперів, як правило акцій, що дають найкомпактнішу картину про стан та динаміку фондового ринку.

Індекс являє собою певний вимірювальний інструмент, що дає можливість інвестору визначати судження про стан ринку в цілому. розгляд Нижче наведено порівняльну характеристику трьох основних вітчизняних фондових індексів (табл. 1).

Таблиця 1- Основні характеристики вітчизняних індексів фондового ринку

Параметри розрахунку та використання індексу в якості базового індикатора економічної безпеки торговців цінними паперами	Вітчизняні індекси фондового ринку		
	ПФТС	UX	Інтегральний індекс
Розрахунковий кошик	20	15	100
Періодичність внесення змін до кошику індексу	4 рази в рік	4 рази в рік	Залежності від впливу кон'юнктури ринку та інших факторів
Принцип розрахунку	Метод середньозваженої ціни акції	середньозважена по капіталізації з врахуванням free–float	Відношення середньої геометричної ціни акцій підприємств за поточний період до середньої геометричної ціни акцій підприємств в базисний період
Обмеження питомої ваги цінного паперу у кошику індексу	– максимальна питома вага капіталізації акцій одного емітента обмежується величиною 15%; – застосування вагового коефіцієнта	Експертна оцінка	Експертна оцінка
Періодичність розрахунку	Кожен день	Кожні 15 секунд	1 раз на місяць
Дата початку розрахунку	01.10.1997	26.03.2010	–
Початкове значення	100	500	100
Максимальне значення індексу за розрахунковий період	1208,61	2615,07	8,51
Валюта	Грн.	Грн.	Грн.
Точність представлення інформації	Розрахунок з точністю до 2–х знаків після коми	Розрахунок з точністю до 2–х знаків після коми	Розрахунок з точністю до 4–х знаків після коми

Динаміка фондових індексів України досить явно показує появи загроз на ринку, що різко погіршили рівень економічної безпеки торговців в останні роки.

Одними з основних джерел інформації щодо стану розвитку ринків цінних паперів, що розвиваються, для міжнародних інвесторів є дані, які обробляються та розповсюджуються міжнародною рейтинговою агенцією Standard & Poor's та аналітиками одного з найбільших американських банків Morgan Stanley.

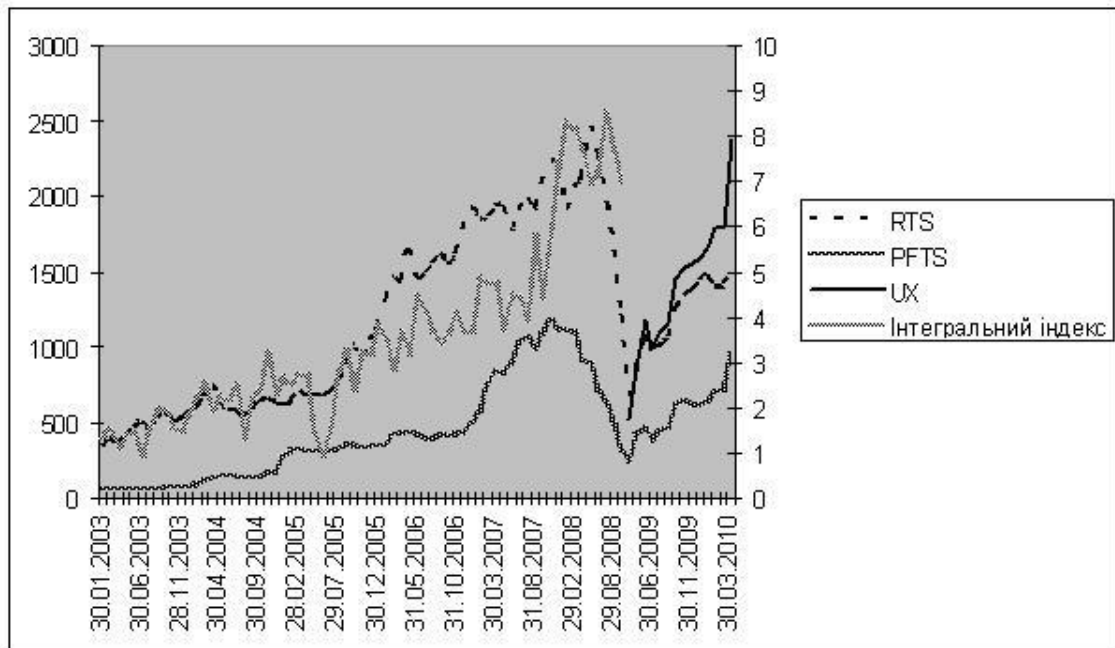

Рисунок 1- Динаміка фондових індексів України.

За класифікацією Standard & Poor's та Morgan Stanley Україну віднесено до групи Frontier1 (граничний ринок) та включено в розрахунок індексів зазначеної групи країн. Додаткові індекси розраховуються окремо по кожній країні та представнику в «індексному кошику». Всі показники, які репрезентують стан фондового ринку України, розраховуються на підставі даних ПФТС.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттю «фондовий індекс».
2. Дайте визначення поняттю «ринковий індикатор».
3. Порівняйте основні характеристики вітчизняних індексів фондового ринку.
4. Охарактеризуйте динаміку фондових індексів України.
5. Надайте висновки щодо розвитку фондового ринку України.

ТЕМА 4. Характеристика та методика розрахунку біржових фондових індексів

Питання навчальної програми

Групи фондових індексів. Характеристики індексу. Функції фондових індексів. Основні критерії, риси та недоліки фондових індексів. Обмеження у використанні індексів. Види фондових індексів за територіальною ознакою. Капіталізовані і цінові індекси: сутність та відмінності.

Найвідоміші індекси світового фінансового ринку. Сімейство індексів Morgan Stanley Capital International (MSCI). Сімейство глобальних індексів Dow Jones Global Indexes. Індекси сімейства FTSE All - World Index Series, FTSE Global Stock Market Sectors. Індекси акцій нових ринків.

Основні методологічні прийоми для побудови опосередкованих індексів: середня арифметична, індекс Дюто, середня геометрична, індекс Джевон, зважені індекси.

Методичні вказівки

Наведемо основні положення, які визначають методику розрахунку фондового індексу (рис.2).

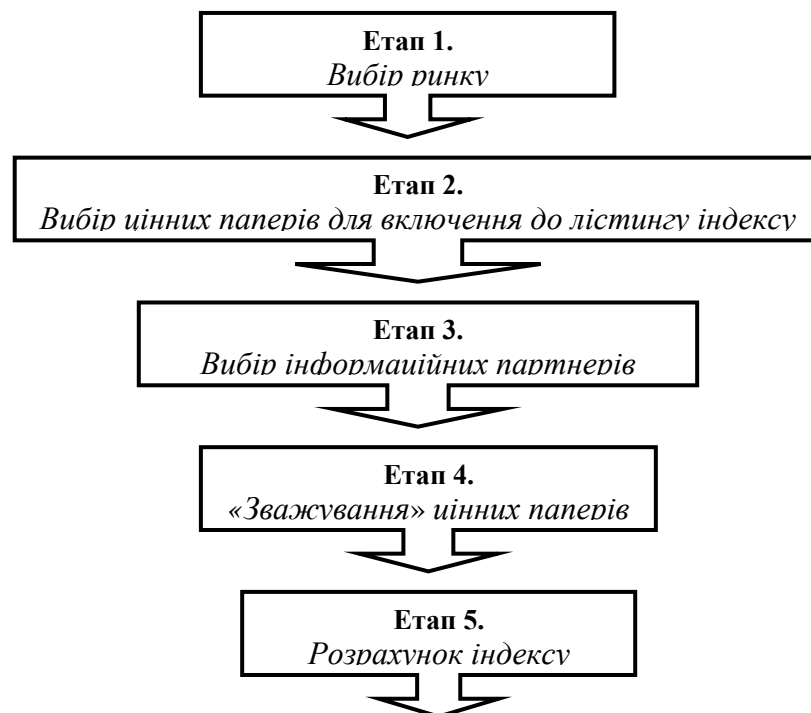

Рисунок 2- Методика побудови «моделі» індексу.

У світовій практиці використовують чотири методологічних прийоми для побудови опосередкованих індексів зміни курсів акцій, що ґрунтуються на розрахунках за відповідний період:

- 1) темпів зміни середньої арифметичної величини ціни акцій певної кількості вибраних корпорацій (індекс Доу-Джонса);
- 2) темпів зростання (зниження) середньозваженої (за кількістю акцій в обігу) ціни переважної більшості акцій корпорацій (індекси "Стандарт енд Пуз=Б&Р та "Уілшир-5000");
- 3) середньоарифметичного значення темпів приросту (зниження) цін акцій (Торіх - Японія);
- 4) середньо-геометричного значення темпів зміни цін акцій (індекс "Велью Лайн").

Найбільш простіший метод для отримання середньої ціни акції – це знаходження арифметичного середнього за певною вибіркою. Історично перший індекс Доу Джонса саме так і обчислюється, тобто обрахунок ведеться за середнім за цінами акцій 30 найбільших корпорацій, слід відзначити, що дане середнє має грошову розмірність.

Індекс Доу Джонса за своєю суттю є не індексом, а середнім значенням, підтвердженням цьому є його назва на мові першоджерела (Dow Jones Industrial Average). Так, індексами є відносні величини, що отримуються за умови ділення поточного середнього на середнє за цінами вчорашнього закриття торгового дня.

Більшість методик визначення індексу розрізняються за способами усереднення. Окрім середнього арифметичного використовується середнього геометричного. За такою методикою будується індекс США Value Line та індекс Великобританії FTSE–30. При цьому слід зазначити, що найбільшого розповсюдження набув розрахунок арифметичного середнього, з відмінними від одиниці вагами кожної компоненти індексу. Якщо в розрахунку в якості ваги обрати кількість емітованих акцій, то фактично відбувається усереднення ринкових капіталізацій, а значить зміна індексу відповідає зміні середньої ринкової вартості основних акцій. Отже, даний метод розрахунку має величезний макроекономічний сенс та може бути співставлений з іншими макроекономічними показниками і таким чином відкриває широкі можливості

до його використання в прогнозуванні та моделюванні. Індекс S&P 500, FTSE 100 та індекс РТС є побудованими саме за такою системою.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть групи фондових індексів за різними ознаками.
2. Назвіть основні методологічні прийоми для побудови опосередкованих індексів.
3. Охарактеризуйте етапи побудови індексу.
4. Охарактеризуйте сутність та методику розрахунку індексу Доу-Джонса.
5. Які індекси розраховуються за методикою середнього геометричного?

ТЕМА 5. Фактори, які впливають на котирування світових фондових індексів та індикаторів

Питання навчальної програми

Характеристика ринкових факторів, які впливають на котирування світових фондових індексів та індикаторів. Сутність додаткової емісії акцій. Спліт (дроблення) компанії-емітента та його вплив на фондові індекси. Консолідація (об'єднання) компаній-емітентів та вплив цього чинника на котирування індексів.

Інші фактори, які впливають на котирування світових фондових індексів.

Методичні вказівки

До факторів, які впливають на котирування світових фондових індексів та індикаторів можна віднести наступні: показники ринкової кон'юнктури, дані про промислове виробництво, індекс цін виробників, витрати на капітальне будівництво, рівень безробіття, кількість безробітних, показники внутрішнього товарообігу та ін.

Важливу роль у формуванні ринкових індексів мають операції, які змінюють якість портфелю цінних паперів. Серед таких - додаткова емісія акцій корпоративних підприємств. Ця операція полягає в залученні інвестицій в

розвиток товариства в обмін на надання еквівалентного обсягу прав у відношенні до товариства — частки в капіталі. Дуже часто в Україні перерозподіл корпоративних прав (частки в капіталі) є основною метою емісії. Перерозподіл капіталу в таких випадках відбувається без надання товариству фінансових ресурсів, еквівалентно отриманої частки.

Методами штучного регулювання курсової ціни акцій є дроблення і консолідація акцій. Дроблення акцій (спліт) — це процедура, під час якої акції, викуплені акціонерами, діляться на більшу кількість акцій, тобто їхня чисельність зростає у кілька разів. Після такого дроблення акціонер, який від початку володів, наприклад 100 акціями, вже має в наявності 200, 300 або 400 акцій. Така процедура знижує ринкову вартість акцій, що робить їх привабливішими для придбання, особливо якщо розмір дивіденду на одну акцію зберігається або зменшується в меншій пропорції. А це, своєю чергою, є ознакою того, що їхній курс за деякий час знову зросте і, як наслідок, пропорційно дробленню збільшуються доходи перших інвесторів.

Питання для самоконтролю

1. Дайте характеристику ринкових факторів, які впливають на котирування світових фондових індексів та індикаторів.
2. Назвіть операції фондового ринку, які впливають на формування ринкових індексів.
3. В чому полягає мета додаткової емісії акцій?
4. В чому сутність дроблення акцій?
5. В чому сутність консолідації акцій?

ТЕМА 6. Ринкові індикатори – сутність та характеристика

Питання навчальної програми

Показники ринкової кон'юнктури та їх характеристика: валовий внутрішній продукт, індекс фізичного обсягу промислової продукції, індекс цін виробників (індекс Ласпейреса), рівень безробіття, показники внутрішнього товарообігу,

індекс споживчих цін, індекс - дефлятор ВВП, показники зовнішньої торгівлі (дефіцит торгового балансу, валютний курс), дефіцит державного бюджету. Вплив ринкових індикаторів на котирування біржових індексів.

Індикатори фондового ринку: індекс нових верхніх-нових нижніх цін (NN-NL), індекс трейдера (TRIN), підйом-падіння (ADVANCE-DECLINE), індикатор ширини ринку (A-D), індикатор найактивніших акцій (MAS).

Методичні вказівки

1. Показники ринкової кон'юнктури.

Вивчення загальногосподарської кон'юнктури і кон'юнктури товарного ринку необхідно починати з вивчення показників, що дають змогу кількісно оцінити зміни, які відбуваються на ринку, і визначити тенденції у розвитку кон'юнктури. У країнах Заходу склалася ціла система статистичних даних, що характеризують рух загальногосподарської та товарної кон'юнктури. Усі показники, що використовуються для вивчення кон'юнктури, можна систематизувати за групами: виробництво, внутрішній товарообіг у країнах, показники зовнішньої торгівлі та кредитно-грошової сфери.

2. Дані про промислове виробництво.

Валовий внутрішній продукт - показник обчислюється відповідно до методології Європейської системи інтегрованих рахунків і СНС ООН.

Індекс фізичного обсягу промислової продукції. Основний показник динаміки випуску промислової продукції. Індекс фізичного обсягу промислової продукції свідчить про темпи промислового розвитку окремих країн, а зіставлення зведеного та галузевого індексів характеризує специфіку змін, що відбуваються в економіці країни.

Використання виробничих потужностей. Це синтетичний показник, що визначається за даними вибірових обстежень і показує, наскільки запас фінансових ресурсів країни залучається до виробництва продукції від максимально можливого рівня залучення запасу капіталу.

3. Індекс цін виробників. Характеризує динаміку цін на товари виробничого призначення (без обліку податків, транспортних витрат, торгових

націнок). Розраховується за даними вибірових обстежень шляхом дезагрегування товарів, вироблених у рамках окремої товарної групи, потім у кожній товарній групі вибирається товар-представник, простежується зміна цін на нього, і на основі цих даних розраховується середньозважена зміна цін на всі товари даної групи. Індекс цін виробників визначається як індекс Ласпейреса.

4. Витрати на капітальне будівництво. Звіт про вартість введених у дію об'єктів капітального будівництва.

5. Рівень безробіття. Розширення виробничих потужностей і випуску продукції, як правило, супроводжується залученням нових працівників. Навпаки, згорання виробництва звичайно супроводжується абсолютним скороченням кількості зайнятих. Отже, дані про зайнятість і заробітну плату є непрямыми показниками, що можуть характеризувати зміни в обсязі промислового виробництва.

6. Кількість безробітних, кількість економічно активного населення і кількість зайнятих у методиці визначаються тільки за даними вибірових обстежень. Залежно від специфіки моделі зайнятості в окремих країнах методика може трансформуватися, адаптуватися з урахуванням моделі зайнятості даної країни.

7. Показники внутрішнього товарообігу

Роздрібний товарообіг. Це обсяг продажу населенню товарів через усі канали реалізації: в офіційно врахованих підприємствах, на речових, змішаних і продовольчих ринках.

8. Індекс споживчих цін (ІСЦ). Розраховується як зведений індекс, крім того, у даний час існують індекси окремих його компонентів: індекс цін на продовольчі товари, індекс цін на непродовольчі товари та індекс цін на послуги.

9. Показники зовнішньої торгівлі

Важливою закономірністю грошового обігу є розширення грошової маси у фазах пожвавлення і піднесення у зв'язку зі зростанням маси товарів у обороті та підвищенням цін, заробітної плати тощо. Під час кризи й депресії скорочення реального відтворення зменшує потребу в грошах і викликає скорочення маси

грошей у сфері обігу та нагромадження їх у вигляді скарбів. До показників цієї групи належать такі, що визначені далі.

10. Облікова ставка чи ціна банківського капіталу. Облікова ставка зростає на останніх стадіях кон'юнктури, що підвищується, і до моменту кризи досягає найвищої точки. Її зниження починається звичайно до кінця періоду депресії.

11. Емісія цінних паперів. Під емісією цінних паперів розуміється випуск їх на ринок з метою мобілізації вільних грошових ресурсів для розширення і відновлення основного капіталу чи збільшення оборотних коштів. Валютний курс (його підвищення чи зниження) впливає на платіжний та зовнішньоторговельний баланси країни, на конкурентоспроможність експортованих товарів.

12. Дефіцит державного бюджету. Цей показник характеризує перевищення державних витрат над державними доходами. Визначається за даними про державний бюджет.

13. Ринкова ситуація на мікро- і макрорівнях досить наочно відображається показниками ділової активності. Поняття ділової активності включає: портфель замовлень, тобто кількість та обсяг укладених контрактів (договорів, замовлень, угод тощо) на купівлю чи продаж; характеристики укладених угод: їх кількість і розмір, динаміку і частоту; низку показників ринків цінних паперів, інвестицій, праці і деякі макро-показники економіки.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте показники ринкової кон'юнктури.
2. Дайте характеристику складу чинника «дані про промислове виробництво».
3. Дайте характеристику показників зовнішньої торгівлі.
4. Дайте характеристику показників ділової активності.
5. Яким чином ринкова ситуація на мікро- і макрорівнях впливає на рівень котирування ринкових індексів?

ТЕМА 7. Інформаційна та законодавча база оцінки і регулювання ринкових індексів

Питання навчальної програми

Характеристика нормативно - законодавчої бази України, яка регулює роботу фондового ринку. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок»: його характеристика та сутність основних нормативних актів, які забезпечують дотримання Закону. Основні інститути в сфері регулювання роботи фондового ринку.

Характеристика інформаційного забезпечення функціонування фондового ринку. Порядок надання інформації при здійсненні емісії цінних паперів. Особливості формування інформаційного поля роботи корпоративного сектора економіки.

Методичні вказівки

Серед основних законодавчих актів, що було прийнято в перші роки становлення фондового ринку, слід відзначити Закони України “Про цінні папери та фондову біржу” (від 18 червня 1991 р), “Про господарські товариства (від 19 вересня 1991 р), “Про приватизацію майна державних підприємств” (від 4 березня 1992 р), “Про приватизацію невеликих державних підприємств” (від 6 березня 1992 р).

У 1991 р. Кабінетом Міністрів України була зареєстрована, а з 1992 р. розпочала роботу Українська фондова біржа “як організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами”.

Указ Президента України “Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії (від 19 лютого 1994 р), а також Декрет Кабінету Міністрів України “Про довірчі товариства” (від 17 квітня 1994 р) - цими документами була порушена монополія комерційних банків на здійснення операцій на фондовому ринку і розпочалося створення інвестиційних фондів та компаній, що виконували функції операторів фондового ринку, а також довірчих товариств. У червні 1995 р. була започаткована Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку України (ДКЦПФР) як центральний орган з координації та регулювання роботи

фондового ринку. З 6 березня 1997 р. починає функціонувати Українська міжбанківська валютна біржа як одна з перших зареєстрованих фондових бірж.

Важливими законодавчими актами, що пройшли реєстрацію у Мінюсті України, були Закони України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” (прийнятий 1 червня 2000 р. і вступив в силу за 3 місяці з дня опублікування), Указ Президента “Про додаткові заходи з розвитку фондового ринку України”.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні Закони та нормативні акти, що організують роботу фондового ринку України.
2. Назвіть основні інститути в сфері регулювання роботи фондового ринку.
3. В чому полягає стратегія розвитку українського фондового ринку?
4. Які недоліки нормативно-законодавчої бази фондового ринку можна відмітити станом на сьогодні?
5. Як формується інформаційне забезпечення функціонування фондового ринку?

2. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання (контрольна робота) з дисципліни «Ринкові індекси та індикатори» є результатом самостійної роботи студентів та складається з трьох частин: теоретичної, аналітичної і розрахункової.

Контрольна робота подається у вигляді комп’ютерного роздруку на одній стороні стандартного аркуша (формат А4) (Times New Roman, 14; міжрядковий інтервал – 1,5; поля з усіх боків – 2 см; абзацний відступ 1,25-1,27 см; нумерація сторінок - у правому верхньому куту; форматування тексту - по ширині).

Структура контрольної роботи: титульний аркуш; зміст; теоретична частина; аналітична частина; розрахункова частина; перелік посилань; додатки (за необхідності). Обсяг -15-25 стандартних аркушів.

У перелік посилань включається лише та література, яка безпосередньо використана при написанні роботи.

2.1 АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА

Аналітична частина індивідуального завдання (контрольної роботи) формується наступним чином:

1. Виконати аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку вітчизняного фінансового ринку, використовуючи дані про коливання ринкових індексів та індикаторів.
2. Виконати аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку зарубіжного фінансового ринку, використовуючи дані про коливання ринкових індексів та індикаторів.

Вибір варіанту аналітичної частини: якщо остання цифра залікової книжки є непарною (1,3,5..) або 0 – студент обирає варіант 1, якщо парною (2,4,6..) – варіант 2.

Структура відповіді на питання: вступ, основна частина, висновки, перелік посилань. Обсяг – 5-10 сторінок.

При розкритті питання слід використовувати власноруч переосмислену актуальну інформацію щодо поточного стану фінансових ринків, надавати ілюстративний матеріал (у вигляді графіків, аналітичних таблиць, діаграм, скріншотів, тощо) та супроводжувати його власними висновками.

Рекомендовані джерела інформації для відповіді на поставлене питання наведені нижче.

2.2 РОЗРАХУНКОВА ЧАСТИНА

Зміст розрахункової частини - розрахувати величину умовного індексу Dow Jones Industrial Index.

Перед виконанням завдання студенту необхідно заповнити таблицю, в якій для визначення варіанта використовується номер залікової книжки студента (шифр студента). Пояснення наведено для умовного номера 143498.

Номер залікової книжки	Цифри залікової книжки						Особисті дані для виконання розрахунків		
	перша	друга	третя	четверта	п'ята	шоста			
14 34 98	1	4	3	4	9	8	14,34	34,98	98,14
відповідна літера алфавіту	<i>a</i>	<i>б</i>	<i>в</i>	<i>г</i>	<i>д</i>	<i>е</i>	<i>аб,вг</i>	<i>вг,де</i>	<i>де,аб</i>
Приклад визначення даних для умовного номеру 143298							1434 98	14 3498	143498

У разі виникнення проблем із визначенням власного варіанту студенту слід звернутись до викладача кафедри економіки і підприємництва, який викладає дисципліну.

Необхідно також визначити значення параметру М, який представляє собою девізор умовного індексу Dow Jones Industrial Average. Він дорівнює останнім двом цифрам року початку навчального року, в якому виконується завдання. Наприклад, всі студенти, які виконують це завдання у 2017/2018 навчальному році, обирають М=17.

Кожний студент виконує варіант за особистим номером (Е), який відповідає останній (шостій) цифрі залікової книжки студента.

Вартість цінних паперів 30 компаній, які формують умовний індекс Dow Jones Industrial Average станом на ранок 31 грудня наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Вартість цінних паперів компаній, які формують умовний індекс Dow Jones Industrial Average станом на ранок 31 грудня, долари США

	Компанія	Номер варіанта									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	MMM	<i>аб,вг</i>	60.94	60.94	60.94	60.94	60.94	60.94	60.94	60.94	60.94
2	AXP	24.56	<i>аб,вг</i>	24.58	24.59	24.60	24.61	24.62	24.63	24.64	24.65
3	AAPL	38.47	38.48	<i>аб,вг</i>	38.50	38.51	38.52	38.53	38.54	38.55	38.56

4	BA	49.44	49.45	49.46	<i>аб,вг</i>	49.48	49.49	49.50	49.51	49.52	49.53
5	CAT	13.54	13.55	13.56	13.57	<i>аб,вг</i>	13.59	13.60	13.61	13.62	13.63
6	CVX	24.17	24.18	24.19	24.20	24.21	<i>аб,вг</i>	24.23	24.24	24.25	24.26
7	CSCO	55.93	55.94	55.95	55.96	55.97	55.98	<i>аб,вг</i>	55.10	55.10	55.10
8	KO	59.87	59.88	59.89	59.90	59.91	59.92	59.93	<i>аб,вг</i>	59.95	59.96
9	DIS	14.51	14.52	14.53	14.54	14.55	14.56	14.57	14.58	<i>аб,вг</i>	14.60
10	DD	29.25	29.26	29.27	29.28	29.29	29.30	29.31	29.32	29.33	<i>аб,вг</i>
11	XOM	<i>вг,де</i>	10.95	10.96	10.97	10.98	10.99	10.10	10.10	10.10	10.10
12	GE	11.87	<i>вг,де</i>	11.88	11.89	11.90	11.91	11.92	11.93	11.94	11.95
13	GS	69.37	69.38	<i>вг,де</i>	69.40	69.41	69.42	69.43	69.44	69.45	69.46
14	HD	27.00	27.01	27.02	<i>вг,де</i>	27.04	27.05	27.06	27.07	27.08	27.09
15	IBM	0.865	0.866	0.867	0.868	<i>вг,де</i>	0.870	0.871	0.872	0.873	0.874
16	INTC	15.92	15.93	15.94	15.95	15.96	<i>вг,де</i>	15.98	15.99	15.10	15.10
17	JNJ	34.55	34.56	34.57	34.58	34.59	34.60	<i>вг,де</i>	34.62	34.63	34.64
18	JPM	26.07	26.08	26.09	26.10	26.11	26.12	26.13	<i>вг,де</i>	26.15	26.16
19	MCD	53.18	53.19	53.20	53.21	53.22	53.23	53.24	53.25	<i>вг,де</i>	53.27
20	MRK	51.07	51.08	51.09	51.10	51.11	51.12	51.13	51.14	51.15	<i>вг,де</i>
21	MSFT	<i>де,аб</i>	24.96	24.97	24.98	24.99	24.10	24.10	24.10	24.10	24.10
22	NKE	52.65	<i>де,аб</i>	52.67	52.68	52.69	52.70	52.71	52.72	52.73	52.74
23	PFE	3.47	3.48	<i>де,аб</i>	3.50	3.51	3.52	3.53	3.54	3.55	3.56
24	PG	72.97	72.98	72.99	<i>де,аб</i>	72.10	72.10	72.10	72.10	72.10	72.10
25	TRV	37.35	37.36	37.37	37.38	<i>де,аб</i>	37.40	37.41	37.42	37.43	37.44
26	UTX	17.24	18.24	19.24	11.24	11.24	<i>де,аб</i>	11.24	14.24	15.24	16.24
27	UNH	26.67	26.68	26.69	26.70	26.71	26.72	<i>де,аб</i>	26.74	26.75	26.76
28	VZ	22.14	22.15	22.16	22.17	22.18	22.19	22.20	<i>де,аб</i>	22.22	22.23
29	V	56.39	56.40	56.41	56.42	56.43	56.44	56.45	56.46	<i>де,аб</i>	56.48
30	WMT	24.95	24.96	24.97	24.98	24.99	24.10	24.10	24.10	24.10	<i>де,аб</i>

Протягом 31 грудня на біржі відбуваються торги, внаслідок яких вартість цінних паперів змінюється. Зміна вартості цінних паперів (у пунктах) станом на кінець біржового дня 31 грудня наведена у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Зміна вартості цінних паперів станом на кінець біржового дня 31 грудня (у пунктах)

№	Компанія	Номер варіанта									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	MMM	-19	20	-96	18	-49	-70	24	19	69	99
2	AXP	84	90	31	-76	-54	76	-87	-64	-28	-1
3	AAPL	71	80	-67	-43	-59	91	98	-52	98	-87

4	BA	32	-49	-1	27	-79	-74	-18	5	-11	-84
5	CAT	-63	24	-5	-85	-96	31	-54	68	-59	-48
6	CVX	15	98	24	-7	-73	-27	4	-94	31	-26
7	CSCO	26	41	-77	0	42	2	66	92	6	56
8	KO	-64	-54	-32	95	13	-89	-69	23	36	-72
9	DIS	-2	18	-40	20	38	11	-4	-86	-62	93
10	DD	-8	8	34	90	72	-68	23	-28	-36	21
11	XOM	21	3	13	-94	-65	42	36	18	-4	83
12	GE	-78	-94	-34	-39	65	71	-75	67	94	-78
13	GS	7	18	89	76	73	-21	23	21	-11	-79
14	HD	36	-63	19	-76	-21	-30	-55	76	70	-57
15	IBM	-39	87	23	-96	-88	5	87	-79	-20	87
16	INTC	19	53	-54	39	5	-98	10	-83	9	-98
17	JNJ	-80	46	-62	66	8	24	-78	-90	-43	-56
18	JPM	-43	-98	-25	53	23	75	-82	-64	52	80
19	MCD	-28	-44	37	13	11	80	29	46	21	76
20	MRK	57	-81	-25	-20	-12	36	-55	65	76	-93
21	MSFT	-32	77	20	74	-19	65	2	84	91	29
22	NKE	-93	-63	-44	-45	-20	-59	-71	-89	53	95
23	PFE	-35	20	91	-75	-76	88	25	68	60	81
24	PG	-19	97	56	34	-18	90	-70	50	-32	83
25	TRV	70	-68	-47	-100	-13	-18	85	33	-100	-25
26	UTX	-75	32	-53	-86	21	69	-16	49	-29	73
27	UNH	15	92	-20	29	11	-61	11	34	72	-12
28	VZ	78	30	7	4	36	36	-26	40	-19	62
29	V	-48	-49	-85	-69	18	64	-32	67	87	67
30	WMT	33	-62	-78	50	2	-22	28	-58	-17	-50

Вранці 1 січня перед початком торгів на біржі надходить інформація про спліт акцій чотирьох компаній, назви яких наведено у таблиці 2.3, а спліт-коєфіцієнти (СК)– у таблиці 2.4, спліт акцій інших компаній не відбувається.

Таблиця 2.3 – Назви компаній, спліт акцій яких відбувся 1 січня

№	Номер варіанта										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1
1	NKE	MRK	DD	UTX	TRV	DD	JNJ	MSFT	AAPL	VZ	MMM
2	JPM	MSFT	GS	GE	VZ	PFE	TRV	CVX	MRK	DD	TRV
3	UTX	XOM	WMT	VZ	PG	NKE	AXP	AAPL	MSFT	V	DIS
4	V	AAPL	UTX	DD	NKE	BA	JNJ	MCD	CAT	PFE	GS

Таблиця 2.4 – Спліт-коефіцієнти компаній (у співвідношенні до 1)

№	Компанія	СК	№	Компанія	СК	№	Компанія	СК
1	MMM	2	11	XOM	1	21	MSFT	10
2	AXP	5	12	GE	10	22	NKE	5
3	AAPL	10	13	GS	50	23	PFE	2
4	BA	50	14	HD	20	24	PG	10
5	CAT	4	15	IBM	25	25	TRV	2
6	CVX	5	16	INTC	5	26	UTX	5
7	CSCO	4	17	JNJ	2	27	UNH	2
8	KO	10	18	JPM	5	28	VZ	10
9	DIS	25	19	MCD	4	29	V	20
10	DD	50	20	MRK	2	30	WMT	2

Протягом 1 січня відбуваються торги, вартість цінних паперів компаній змінюється на кількість пунктів, які наведені у таблиці 2.2 у колонці за номером (E+1), де E – номер варіанту, який виконує студент.

Вранці 2 січня перед початком торгів офіційно оприлюднюється інформація про вилучення із структури індексу цінних паперів двох компаній та включення в неї двох нових. Назви компаній, цінні папери яких виведені та введені в структуру індексу, наведено в таблицях 2.5 та 2.6.

Таблиця 2.5 – Компанії, ціни папери яких вилученні із структури індексу

Номер варіанта									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
UTX	INTC	JNJ	GE	NKE	XOM	MRK	UNH	CSCO	V
VZ	MRK	MSFT	UTX	INTC	DIS	DIS	WMT	IBM	IBM

Таблиця 2.6 – Компанії, ціни папери яких включено до структури індексу

Номер варіанта									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
YBT	YBT	YBJ	YXQ	YDT	YBT	YBV	YBM	ZBF	YBA
YBM	ZBF	YBJ	YBF	YIG	YOS	YBJ	YBK	YBT	YBF

Протягом біржового дня 2 січня відбувались торги, внаслідок яких вартість цінних паперів змінюється на кількість пунктів, наведених у таблиці 2.2 (колонка E+2, де E – номер варіанту, який виконує студент).

Вартість цінних паперів компаній, цінні папери яких було включено до структури індексу вранці 2 січня, та їх відносна зміна протягом біржового дня 2 січня наведені у таблиці 2.7.

Таблиця 7 – Вартість та відносна зміна вартості цінних паперів компаній, які включено до структури індексу 2 січня

№	Компанія	Вартість 1 акції	Зміна вартості акції	№	Компанія	Вартість 1 акції	Зміна вартості акції
1	YBG	14.71	-20	15	YYA	87.89	25
2	YBC	58.3	-1	16	YTL	36.9	-17
3	YBJ	26.57	24	17	YOS	55.85	13
4	YBK	57.02	10	18	YBI	24.95	1
5	YBF	45.16	-6	19	YBX	81.71	-25
6	YBA	26.56	-22	20	XBB	53.2	-4
7	ZBF	44.09	-24	21	YVB	61.36	-10
8	XBE	40.35	9	22	YBY	45.65	13
9	YZC	76.67	-16	23	YBN	41.77	-10
10	YXQ	84.88	21	24	YDT	87.37	-25
11	ZEL	84.06	-7	25	YBR	86.07	-12
12	QBC	16.51	-13	26	YDR	56.32	6
13	YBV	85.33	-2	27	YBT	45.94	21
14	YIG	46.17	4	28	XBR	49.94	-14
15	YYA	87.89	25	29	ZBM	53.16	0

Необхідно розрахувати величину умовного індексу Dow Jones Industrial Index:

- станом на ранок 31 грудня;

- станом на вечір 31 грудня;
- станом на ранок 1 січня;
- станом на вечір 1 січня;
- станом на ранок 2 січня;
- станом на вечір 2 січня.

Результати розрахунки слід представити у вигляді графіку, визначити лінію тренду, зробити відповідні висновки та прокоментувати результати розрахунків.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Васильєва В. В. Фінансовий ринок: навч. посібн. / В. В. Васильєва, О. Р. Васильченко.–К.: Центр учбової літератури, 2008. –368 с.
2. Кравченко Ю.Я. Ринок цінних паперів : навчальний посібник /Ю.Я. Кравченко. –К. : Дакор, КНТ, 2008. –664 с.
3. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23лютого 2006 р. // ВВР України. –2006. –№31
4. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/>
5. Податковий кодекс України: [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk/>

Додаткова:

1. Аналітичний портал "Мій інвестиційний портфель"[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.investportfel.com>.
2. Інформаційний портал [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://investfunds.com.ua>.
3. Інформаційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pif.in.ua>.

4. Офіційний сайт Держфінмоніторингу України. – Режим доступу : <http://www.sdfm.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР). – Режим доступу: [// www.nssmc.gov.ua](http://www.nssmc.gov.ua).
6. Перша фондова торгівельна система [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.pfts.com
7. Офіційний сайт New York Stock Exchange [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nyse.com/index.
8. Інформаційний портал CNN Money [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://money.cnn.com/data/dow30/>.